ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ

ΒΥΖΑΝΤΙΝΗ ΜΕΝ ΡΙΝΟΚΛΑΣΙΑ ΔΕ

Βεβαίως· δι' ένα άνθρωπον ο όποίος φαίνεται ότι θέλει νὰ ὁμιλήσῃ, δι' ὅλα τὰ πράγματα ποῦ εἶνε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιον αὐτὸ συμβαίνει. Λέγουν οἱ ἄνθρωποι δικαίως, μᾶς ἐμιλεῖ καὶ δι' αὐτό. Καὶ πράγματι συμβαίνει, νὰ ἔχω νὰ ὁμιλήσω δι' ὅλα τὰ 'Ελληνικὰ πράγματα καὶ μοῦ φαίνεται μάλιστα ἰσοϋψῶς. Αὐτὸ συμβαίνει, διότι ἔχω ὡς φάσιν τὴν γῆν, τὴν ἱστορίαν, τὸν Ἕλληνα καὶ διὰ νὰ ἴδω αὐτὸν καλά, ἠναγκάσθην νὰ ἴδω ὅλας του τὰς ἐκδηλώσεις, τὰς ἄλλοτε καὶ τὰς τώρα, καὶ ἐπ' αὐτῶν, ποῦ ἀναμφισβητήτως πρέπει νὰ στηρίζεται τὸ σήμερον καὶ νὰ σχεδιάζεται τὸ αὔριον, ζωγραφίζω τὸ σήμερον καὶ σχεδιάζω τὸ αὔριον. Ὥστε ὅταν ὁμιλῶ περὶ Στρατοῦ, λόγου χάριν, δὲν γνωρίζω βέβαια τὴν Στρατιωτικὴν ἐπιστήμην ὁλοτελῶς καὶ ὁλοτελῶς δὲν μὲ ἐνδιαφέρει. Ἐγὼ δεικνύω τὴν φύσιν τοῦ Ἕλληνος στρατιώτου καὶ λέγω, ἐπὶ τῆς φύσεως αὐτῆς θὰ στηριχθοῦν οἱ νόμοι. Δεικνύω τὴν φύσιν τῆς γῆς καὶ τὴν φύσιν τῶν προαιωνίων πραγμάτων καὶ τὴν θέσιν τῶν ἐχθρῶν ἡμῶν, αἰωνίως τῶν αὐτῶν ὑπὸ ὀνόματα ἄλλα, τοὺς ὄγκους αὐτῶν καὶ τὴν ὀλιγότητα ἡμῶν, καὶ ζητῶ τὴν φύσιν τοῦ στρατοῦ ποῦ εἶνε δυνατὸν νὰ ἔχωμεν καὶ ζητῶ εἴδη τρόπων καὶ νόμων Ἑλληνικῶν, δηλαδὴ στηριζομένων ἐπὶ τῆς φύσεως τοῦ στρατιώτου. Ζητῶ Στρατιωτικὴν ἐπιστήμην Ἑλληνικὴν δηλαδή, στηριζομένην εἰς τὴν φύσιν τῆς γῆς καὶ εἰς τὴν φύσιν τῶν ἐχθρῶν. Καὶ σταματῶ ἐκεῖ. Δι' αὐτὸ λέγω τὴν ἰδέαν μου καὶ διὰ τὴν Βυζαντινὴν Μουσικήν.

Ἀλλὰ οὔτε εἰς τὰς «Ἀθήνας» εἶπα τίποτε, οὔτε ἐδῶ χωμαῖ τὸ παραμικρόν. Εἰς μίαν μελέτην «τὸ θρησκευτικὸν αἴσθημα τοῦ Ἕλληνος», εἰς τὴν ὁποίαν ἀρχίζω ἀπὸ τὸν καιρόν, ποῦ ὁ Κρητικὸς Κρόνος εἶχε καταπιεῖ τὰ παιδιά του καὶ ἡ Κυρία του τὸν ἔβαλε κάτω καὶ ἤρχισε νὰ τοῦ πηδᾷ εἰς τὴν κοιλιά, διὰ νὰ τοῦ ἀνεβοῦν πάλιν ἀπὸ τὸ στόμα, καὶ καταλήγω μὲ τὸν τελευταῖον ἅγιον τῆς Ὕδρας, ἕναν Κὺρ Θόδωρον μὲ φουστανέλλες μελέτην ἀληθινὰ περίεργον καὶ ἀφελεστάτην—μὲ τὴν ὁποίαν ἀποδεικνύω καθαρότατα, ὅτι ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ Κρόνου ἕως τὸν Κὺρ Θόδωρον, κατὰ τίποτε δὲν ἄλλαξε τὸ θρησκευτικόν μας αἴσθημα, ἀποδεικνύων καὶ δι' αὐτοῦ μέσου τρανότατα, ὅτι δὲν ὑπάρχει παρὰ ἕνας μοναδικὸς Ἕλλην, ἀπὸ τὸν καιρὸν τοῦ φιλογύνου Διὸς ἕως τώρα. Ἐκεῖ δεικνύω—διότι ἐκεῖ φαίνεται—καὶ τὴν θέσιν καὶ τὴν φύσιν τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς· ἐδῶ μὲ δύο λόγια νύξεων. Ἡ Μουσικὴ αὐτὴ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ εἶνε τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ ἀρχαία. Ὅσον καὶ ἂν σᾶς φανῇ παράξενον, κάμετε τὸ ἑξῆς πείραμα. Βγάλετε τὸ καπέλλο σας ἢ ἄλλαξε κατὰ τίποτε ὁ τρόπος κατὰ τὸν ὁποῖον αἰσθάνεσθε τὴν μουσικήν; Λατρεύσετε αὔριον τὸ πρωὶ τὸν Βοΐδδαν· εἰπέτε τοῦ Λαυράγκα νὰ σᾶς κάμῃ ἕνιαν ὕμνον. Θὰ ἀλλάξῃ κατὰ τίποτε τὴν Μουσικήν του; Τὸ ἴδιον συνέβη ὅταν ἀλλάξαμεν θρησκείαν καὶ ἀντὶ τοῦ καπέλλου μὲ τὰς πτέρυγας, ἐβάλαμεν εἰς τὰ κεφάλι μας τὸ ψηλὸν τοῦ θόλου. Ἡ Μουσικὴ ἀπολύτως ἔμεινε ἡ ἴδια, δηλαδὴ τὸ σύστημα ἤλλαξε μόνον ἂν θέλετε ὁ χρωματισμός. Ἐξεφράσθησαν δι' αὐτῆς πράγματα ἄλλα, ἂν καὶ εἰς αὐτό, δι' ἐμένα, ἐλαχίστη θὰ ὑπῆρξε διαφορά. Τώρα ὅπως εἶνε γενικῶς βεβαίως, εἶνε κολοκύθια. Ἀλλ' ὅτα ψάλῃ ὁ Σακελλαριάδης, εἶνε σὰν κάθε ἄλλον μουσικήν. Ἄλλως τε ἐγὼ δὲν εἶπα νὰ μείνῃ ὅπως εἶνε, κάθε ἄλλο μάλιστα. Ἀλλ' αὐτὰ δὲν ἀναλύονται ἐδῶ. Βεβαίως καὶ οἱ ἄλλοι ἔκαμαν τὸ ἴδιον μὲ τὴν Εὐρωπαϊκήν. Ἀλλὰ δὲν νομίζετε ὅτι καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ καὶ ὅλοι μας, δὲν εἴμεθα.. διὰ νὰ ὁμιλήσωμεν πρὸς τοὺς θεούς; Καὶ δὲν νομίζετε, ὅτι ἀντὶ νὰ ἀκούωμεν μίαν μουσικὴν προσῳδίαν τωρινοῦ, ποῦ μόλις εἶνε καλὴ διὰ τὸν Δελιγιάννην, νὰ τὴν ἀκούομεν ἀναπεμπομένην πρὸς τὸν Θεόν; Καὶ δὲν νομίζετε, ὅτι οἱ Χρυσόστομοι καὶ λοιποὶ εἶνε κάπως ὑψηλότεροι ἀπὸ ἡμᾶς; Ἄλλως τε ἐκτὸς τοῦ ὅτι δὲν ὑπάρχει κανεὶς λόγος νὰ μεταχθῇ ἡ Μουσικὴ αὕτη, ὑπάρχει καὶ ἕνα ἄλλο ζήτημα.

Ἐγὼ δὲν ἐννοῶ τί θὰ εἰπῇ παλαιὸν καὶ νέον. Ἕνα ἀπὸ τὰ παλαιότερα πράγματα εἶνε καὶ ὁ ἄνθρωπος. Διατί δὲν τοῦ βάζετε δύο μύτες, τρία πόδια, διὰ νὰ νεωτερισθῇ; Παλαιὸς δὲν εἶνε καὶ ὁ θόλος; διατί δὲν τὸν βάφετε κόκκινον καὶ νὰ τοῦ κρεμάσετε καὶ μίαν φοῦντα νὰ γίνῃ φέσι; ὁ Ἀξελὸς ἕτοιμος εἶνε. Καὶ ἡ Θρησκεία ὅλη παλαιὰ εἶνε· διατί δὲν τὴν ἀλλάζετε; Αἱ θρησκεῖαι καὶ ὅλα τὰ πράγματα τῶν θρησκειῶν ἐκ φύσεως δὲν πρέπει νὰ κινοῦνται. Κάθε θρησκεία εἶνε δόγμα. Ἀπὸ κάθε δόγμα ἅμα θέλεις νὰ κινήσῃς μίαν πέτραν κρημνίζεται ὁλόκληρον. Τὸ δόγμα εἶνε σὰν παλαιὸ σπῆτι. Διορθώσεις δὲν πέρνει, καταρρέει. Τὴν θρησκείαν πρέπει νὰ τὴν δέχεσαι ὁλόκληρον, ὅπως εἶνε ὅ,τι καὶ ἂν εἶνε. Πίστευε καὶ μὴ ἐρώτα, εἶνε ὁ ἀκρογωνιαῖος λίθος κάθε θρησκείας. Πιστεύεις; ἔχει καλῶς. Δὲν πιστεύεις; Δέχου τὰ πάντα· τίμα τὰ πάντα· σέβου τὰ πάντα καὶ μὴ καταλαμβάνεις τίποτε καὶ μὴ κλονίζεις κανενὸς τὴν πίστιν, καὶ κάμνε ἀφελῶς ὅ,τι κάμνουν καὶ οἱ ἄλλοι. Καὶ δὲν εἶνε καὶ καμμία ἀνάγκη οὔτε νὰ καταλαβαίνῃ κανεὶς τίποτε—εἶνε τόσον ἁπλᾶ πράγματα οὔτε νὰ θέλῃ νὰ διορθώνῃ τίποτε· δὲν ἀξίζει τὸν κόπον·

Κράτα καλά, εἶνε ὅλη ὅλη ἡ δύναμις κάθε θρησκείας. Ἐμένα μοῦ φαίνεται ὅτι ὁ Πάππας εἶνε ὁ σοφὸς καὶ ἀνόητοι, οἱ σοφοὶ ποῦ τὸν πολεμοῦν καὶ θέλουν νὰ τὸν κάμουν νὰ νεωτερίσῃ. Ὅσον πλέον παλαιότερα εἶνε ἡ θρησκεία, τόσον εἶνε καὶ ἡσυχωτέρα· ὅσον πλέον ἀμετάβλητος καὶ ἀπείραστος καὶ ἄθικτος καὶ ἀσυζήτητος, τόσον ὀλιγώτερον τόπον πιάνει, τόσην ὀλιγωτέραν φασαρίαν κάμνει. Ἡ καλυτέρα θρησκεία τοῦ κόσμου, εἶνε ἐκείνη, ποῦ εἶνε σὰν νὰ μὴν εἶνε. Καὶ ἡ ἰδική μας μάλιστα ἡ Ἑλληνική, ἡ ἐκ φύσεως ἀγαθοτάτη καὶ ἡσυχοτάτη, ἡ μὴ βαρύνουσα κανένα καὶ κανένα μὴ ἐνοχλοῦσα, εἶνε ἡ ἀρίστη ὅλων τῶν ἄλλων χριστιανικῶν θρησκειῶν—ἡ δουλειὰ τῆς θρησκείας εἶνε, νὰ κάθεται εἰς τὰ αὐτά της καὶ νὰ μὴν ἀνακατεύεται εἰς τίποτε, πρᾶγμα διὰ τὸ ὁποῖον πολεμᾶ ὅλη ἡ Εὐρώπη καὶ ἡμεῖς ἀνέκαθεν ἔχομεν—πρέπει νὰ μᾶς εἶνε λατρευτὴ σὰν τὰ μάτια μας καὶ ἂν σωπήσουν τέλος καὶ οἱ Δαμβέργηδες, θὰ εἶνε τὸ πρότυπον θρησκείας πολιτισμένου Ἔθνους. Καὶ αὐτὰ τὰ γράφω ἐγὼ ὁ ὁποῖος θὰ ἤθελα θρησκείαν πρωτίστως, καθαρῶς Ἑλληνικήν. Ἀλλὰ ὅρα καὶ δούλους Ἕλληνας.

Ὄχι, χιλιάκις ὄχι. Διὰ νὰ ἀγαπᾷ κανεὶς τὸ Ὡραῖον, δὲν χρειάζεται νὰ εἶνε τρελλός, οὔτε ἀντεθνικὸς καὶ τὸ Ὡραῖον θέλει ἕνα φόρεμα Καὶ ἀπὸ κάθε ὕφασμα ὁ Καλλιτέχνης δημιουργεῖ τὸ Ὡραῖον. Καὶ διὰ τὸ Ὡραῖον ἰσχύει ἡ παροιμία «παποῦτσι ἀπὸ τὸν τόπο σου κι' ἂς εἶνε καὶ μπαλωμένο». Ὅ,τι ἔχει νὰ καλλωπίσῃ, νὰ ἐξωραΐσῃ ἡ Ἐκκλησία, νὰ ἀνυψώσῃ μάλιστα μάλιστα. Ἀλλ' ὄχι νὰ ἀλλάξῃ τίποτε. Μὴ φοβεῖσθε, κύριε Πάτριε, ἀπὸ ἐμένα, νὰ ἀκούσετε διὰ τουζλούκια. Ἐγὼ φρονῶ, ὅτι οἱ Παπάδες πρέπει νὰ κάμνουν τὰ ἐνδύματά των εἰς τὴν καλυτέραν ράπτριαν τοῦ κόσμου καὶ νὰ φορέσουν ὡραιότατα μεταξωτά. Ὁ πατριωτισμός ὁ ἰδικός μου εἶνε, ἄλλου παπᾶ εὐαγγέλιον. Νὰ μὴ φοβεῖσθε ὀπισθοδρομικότητας· νὰ φοβεῖσθε ἐντελῶς τἐναντίον, ἢ μᾶλλον νὰ εἶσθε βέβαιος, ὅτι ὅταν πεθάνω ἀπὸ τὰ τωρινά καὶ ἀρχίσω τὰ αὔριον, θὰ εὕρουν ὅλοι τας ἰδέας μου τόσον νεωτεριστικάς, ὥστε κανεὶς δὲν θὰ τὰς ἀκολουθήσῃ καὶ ὅλοι οἱ παλαιοὶ θὰ βάλουν τὶς φωνές. Ὁ πατριωτισμός ὁ ἰδικός μου πρώτιστον θέτει τὸ Ὡραῖον καὶ τὸ Ὑψηλόν.

Δὲν πιστεύω νὰ εἶνε ἀσυγχώρητον, ὅ,τι δι' αὐτὸ μεταχειρίζομαι τὸ κάθε τι ἐθνικόν, ὅ,τι συμπίπτει μὲ τὸ ἐθνικὸν συμφέρον, ὅτι ἠθέλησα νὰ ἐνδύσω αὐτὸ μὲ τὸ ἐθνικώτερον φόρεμα.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐδῶ ζήτημα τῶν στενῶν μετωνομένων Ρινῶν, ἐὰν δὲν πάρουν βοῦρτσες καὶ δὲν τὰς καθαρίζουν κάθε πρωί, ὅπως οἱ πυροβολισταὶ τὰ κανόνια των καὶ δὲν γίνει τίποτε, θὰ εἶμαι ὁ πρῶτος ποῦ θὰ φωνάξω διὰ τὴν Ρινοκλασίαν τὴν ἀνηλεῆ μάλιστα Ρινοσπασίαν.

Περικλης Γιαννοπουλος

ΝΕΑ ΧΑΡΑΥΓΗ

Στὴ λεύκα τὴν ἀργυρωτὴν, ὅπου πουλιὰ φωλιάζουν,
Ἀλύγιστα χτυπᾶει φτερὰ τ' ἀνέμου ἡ μανία,
Κι' ἡ φρίκη ἀγρια ἀντιλαλεῖ, τὰ δάση ἀναταράζουν
Στὸ κλάμα τὸ σπαραχτικὸ τοῦ στοιχειωμένου βρύα.

Στὰ σύννεφα, ποῦ ἀνέρα σὰν κύματα κυλοῦνε,
Ἀποδιωγμένα τὰ πουλιὰ σκορποῦν μ' ἀνατριχίλα
Καὶ 'ς ἄχαρες ἀκρογιαλιὲς ὠρφανεμένα σβοῦνε·
Μὰ ἐλπίζουν ἡ φωλιὲς πουλιὰ κι' ἡ γυμνὲ λεύκα φύλλα.

Οἱ πόθοι μου, ποῦ πλάστηκαν 'σ ἄστρου λευκὸ τραγοῦδι
Στὰ ναρκωμένα τὰ νερὰ τῆς λήθης σὰν λουλοῦδι
Ξεψυχισμένον ἔσβυσε γιὰ σένα, Ἀγάπη πρώτη,

Καὶ στῆς ἀβύσσου χάθηκε τ' ἄστρο χλωμὸ τὰ σκότη.
Μὰ κάποιο φέγγος μυστικὸ σὰν χαμογέλιο ὀνείρου
Νέο μοῦ δείχνει Λύγερινὸ στὴν ἀγκαλιὰ τοῦ ἀπείρου.

ΜΙΧΑΗΛ ΕΠΙΦΑΝΗΣ

ΑΛΗΘΕΙΑΙ

Εἶνε ἀνάγκη πολλὲς φορὲς στὸ ἐμπόριο νὰ τοὺς ἀνθρώπους νὰ καταφεύγουμε σὲ μιὰ εὐεργετικὴ προσποίησι σὰν νὰ μὴ ἐκαταλαβαίναμε τὰ αἴτια τῆς διαγωγῆς τους.

* *
*

Δὲν εἶνε σπάνιο νὰ συναντᾷ κανεὶς σημαντικῶν ἀνθρώπων ἀντίγραφον καὶ οἱ περισσότεροι σ' αὐτὸ τὸν κόσμο ὅπως συμβαίνει καὶ μὲ τὰς καλλιτεχνικὰς εἰκόνας, εὐχαριστοῦνται περισσότερο μὲ τὰ ἀντίγραφα παρὰ μὲ τὰ πρωτότυπα.

* *
*

Πρέπει νὰ παύετε παρέχοντες ἑαυτοὺς ὡς τροφὴν τὴν στιγμὴν ἀκριβῶς κατὰ τὴν ὁποίαν ἀρέσκετε περισσότερον! Κ' ἐκεῖνοι τὸ γνωρίζουν ὅσοι θέλουν νὰ γαπῶνται ἐπὶ μακρόν.

ΦΡ. ΝΙΤΣΕ

ΓΑΒΡΙΗΛ Δ' ΑΝΟΥΝΤΣΙΟ

ΟΝΕΙΡΟ ΕΑΡΙΝΗΣ ΠΡΩΪΑΣ

ΚΑΤΑ ΜΕΤΑΦΡΑΣΙΝ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΛΑΜΠΕΛΕΤ

(Πλησιάζει τὴν ἀδελφή της, μ' ἕνα τρυφερὸ ὕφος καὶ τῆς ἐγγίζει τὰ μαλλιὰ στὸ κροτάφους, μὲ τὸ χέρι τῆ φασκιωμένο μὲ νήματα χρώτων.

ΒΕΑΤΡΙΚΗ (ξυπνᾶνε ἀπὸ τὴν ὀδύνη). Ὤ, Ἰσαβέλλα, τί λές!

Ἡ ΤΡΕΛΛΗ (στρέφεται πρὸς τὸν ἐπισκέπτη). Ἰδέτε τὴν κύριε πῶς εἶνε ἀγνή! Φαίνεται ὅτι ἔχει ἀναβλύσῃ ἀπὸ ὅλη τὴν ὀδύνη τοῦ σπητιοῦ μας, καθὼς μια φλέβα νεροῦ ἀπὸ ἕνα βασανισμένο βουνό Εἶνε διάφανη Σεῖς θὰ εἰμπορέσετε νὰ τῆς ἐμπιστευθῆτε τὰ πολυτιμώτερά σας πράγματα καὶ θὰ τὰ ἰδῆτε πάντα ἄγγιχτα νὰ ἀναλάμπουν στὴ διαφάνειά της. Δὲν ὑπάρχει σ' ὅλο τὸ περίχωρο μιὰ πλειὸ καθαροφλοίσβιστη πηγὴ ὅπου νὰ εἶνε γλυκύτερο τὸ νὰ δροσίζῃ κανεὶς τὰ χείλη καὶ τὰ χέρια. Εἶνε ἕνα καλὸ ποῦ δὲν χάνεται· εἶνε παντοτεινὸ καθὼς ἡ φλέβα ποῦ ἀναβλύζῃ ἀπὸ τὸ βαθὺ βουνό· Δὲν πρέπει πλειὰ νὰ κλαύσῃ. Ἀστὸ καθένα ἀπὸ τὰ δάκρυά της εἶνε ἡ χαμένη οὐσία ποιὸς ξέρει ποιανοῦ κλεισμένου λουλουδιοῦ, ποῦ θὰ εἰμποροῦσε νὰ ἀνοίξῃ καὶ νὰ μακαρίσῃ. Δὲν πρέπει πλειὰ νὰ κλαύσῃ. Δὲν θὰ τὴν ἰδῶ πλειὰ στὸν ἑσπερινὸ, ἀκουμπισμένη στὸν ἐξώστη, ν' ἀκούῃ τὰ κουδούνια ποῦ κάνουν τὴν κοιλάδα ὅλη νὰ γίνῃ γαλάζια καὶ ὑγρὴ καθὼς τὰ μάτια της... Μακρυὰ θὰ τὴν ὁδηγήσετε, κύριε; Πολὺ μακρυὰ ἀπ' ἐδῶ;

ΒΕΑΤΡΙΚΗ (σπαραγμένη, μὲ ἱκετευτικὸ ὕφος). Ἰσαβέλλα, Ἰσαβέλλα, μὴ λὲς πλειὰ αὐτὰ τὰ πράγματα! Σὺ δὲν ξέρεις, σὺ δὲν ξέρεις...

Ἡ ΤΡΕΛΛΗ. Ὤ, μὴ λυπᾶσαι τὴν Ἰσαβέλλαν, μὴ πονέσῃς ἂν μείνῃ ἐκείνη μόνη! Ἔχει ἐκείνη τὸ φόρεμα αὐτὸ ποῦ τῆς χάρισες, καὶ γιὰ τοῦτο, ἐκεῖ κάτω, κάποιο πλᾶσμα θέλει τὴν ἀγαπήσῃ· κάποιο νέο καὶ τρυφερὸ πλᾶσμα ὅπως εἶσαι σὺ Βεατρίκη, χαῖρε. .

(Σιωπᾷ γιὰ ὀλίγο γιατὶ θυμᾶται τὸ στεφάνι ποῦ κρατεῖ μὲ τ' ἀριστερὸ χέρι πρὸς τὴν πλευρά. Τὸ σηκώνει).

Βλέπεις; Ἐνῷ ὠνειρευόμουν γιὰ σένα σιμὰ στὸ παράθυρο, ὁ Παμφίλος τραγουδοῦσε γιὰ ἕνα στεφανάκι .. Σὺ τὸ ξέρεις τὸ τραγοῦδι.

Γιὰ ἕνα στεφανάκι
Ποῦ εἶδα . . . .

Σὺ τὸ ξέρεις. Τώρα πάρε αὐτὸ τὸ στεφάνι ποῦ σοῦ ἔπλεξα μ' ἕνα κλαδὶ ποῦ ἔσπασα ἐγώ. Ὀϊμένα, δὲν εἰμπορεῖ κανεὶς νὰ κάνῃ ἕνα στεφάνι χωρὶς νὰ κόψῃ ἕνα κλαδί! Βλέπεις, ἐκεῖ εἶνε νωπὴ ἡ πληγή.

(Δείχνει τὸ χαμόδενδρο ποῦ πρὶν ἦτο μαζύ της ἕνα ἴδιο πρᾶγμα. Βάζει τὸ στεφάνι στὸ γερμένο κεφάλι τῆ Βεατρίκης. Ὀπισθοχωρεῖ μ' ἕνα μικρὸ καὶ σιωπηλὸ βῆμα σὰν νὰ ἦταν τὰ πόδια της τυλιγμένα μὲ βρύα. Φαίνεται ὅτι πάλι διαχύνεται στὴν παρουσία της τὸ μυστήριο τοῦ δάσους ὅπου μέλλει νὰ ξαναμπῇ).

Χαίρετε, χαίρετε... Δὲν εἶμαι πλειὰ ἡ Ἰσαβέλλα... Θὰ διαβῆτε ὀργότερα ἀπὸ τὸ δάσος; Σᾶς περιμένουμε σᾶς περιμένουμε...

(Ἡ Βεατρίκη κυττάζει ἀπελπιστικὰ τὸν Βιργίλιο, ἐνῷ βγάζει τὸ στεφάνι καὶ τὸ ἀφίνει νὰ πέσῃ κάτω. Ὕστερα ὁρμᾷ πρὸς τὴν Τρέλλη γιὰ νὰ τὴν κρατήσῃ).

ΒΕΑΤΡΙΚΗ. Ἰσαβέλλα, ἄκουσε. Ἄκουσε! Σὺ δὲν ξέρεις, σὺ δὲν ξέρεις... Δὲν εἶνε αὐτὸ ποῦ λές... Ἔλα, ἔλα...

(Πέρνει τὴν Τρέλλη ἀπὸ τὸ χέρι καὶ τὴν σέρνει ἀπέναντι στὸν Βιργίλιο ποῦ φαίνεται ἀπολιθωμένος).

Δὲν τὸν ἀναγνωρίζεις! Κύτταξέ τον, κύτταξέ τον καλά... Δὲν τὸν θυμᾶσαι; Κύτταξέ τον καλὰ στὸ προσωπο...)

(Ἡ Τρέλλη ἀναπηδᾷ. Ἔξαφνα πέρνει μέσα στὰ φασκιωμένα της χέρια τὸ κεφάλι τοῦ νέου, ὁ ὁποῖος κλίνει τὰ μάτια, ὠχρότατος καὶ γερμένος σὰν γιὰ νὰ πεθάνῃ, τὸ βλέπει μὲ τρομαχτικὴ ἔκφρασι προσόχῃς· σίγνει